

Høy tillit til institusjonene og best i klassen, men ikke fri for korrupsjon

Global Corruption Barometer i Norge
sammenlignet med EU-landene

Innhold

Hovedfunn og vurderinger	3
Høyest tillit til domstolene – lavest tillit til kommunene	4
Korrupsjon oppleves av de fleste som lite utbredt – men én av fem mener problemet er stort	5
Mistro til næringslivets forretningspraksis	6
Ingen bestikkelser – men noen utnytter personlige forbindelser	7
Korrupsjon er uakseptabelt og kan bekjempes	8
Høyere tillitsnivå i Norge enn i EU	9
Korrupsjon oppfattes å være mer utbredt i EU enn i Norge	9
Stort sett høyere tillit i Norden enn i EU	11
Korrupsjon oppfattes å være mindre utbredt i nordiske land enn i EU – og minst i Norge	12
Åpenhet om pandemien	13
Seksuell utpressing fra myndighetspersoner forekommer sjelden	13
Frykt for gjengjeldelse ved å rapportere	14
Veien videre	15

Verdens største kartlegging av innbyggernes oppfatninger om og egne erfaringer med korrupsjon gjennomføres av Transparency International. Undersøkelsen kalles [Global Corruption Barometer](#) og er i 2021 gjennomført i Norge og EU-landene.

Her er befolkningen spurt om egne erfaringer, synet på korrupsjon og vurdering av myndighetenes innsats mot korrupsjon. Resultatene bygger på telefonintervjuer med et representativt utvalg på 1000 innbyggere i Norge, mens tilsvarende utvalg på til sammen 40 000 innbyggere fra 27 EU-land er intervjuet. Den norske undersøkelsen ble gjennomført i februar 2021 mens datainnhenting i EU foregikk høsten 2020.

Den norske undersøkelsen er gjennomført med økonomisk støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Meningsmålingsbyrået Kantar Public gjennomførte undersøkelsens europeiske del, mens Kantar Norge har gjennomført den norske undersøkelsen i samarbeid med TI Norge.

I denne rapporten vises et utvalg av resultatene fra den norske og europeiske undersøkelsen. Hele datasettet for den norske undersøkelsen kan lastes ned fra hjemmesiden til [Transparency International Norge](#).

Takk til respondentene som stilte opp.

Hovedfunn og vurderinger

- Befolkningen i Norge har høy tillit til myndighetene. Domstolene nyter høyest tillit – kommunene lavest
- Korrupsjon oppleves av de fleste i Norge som lite utbredt – men én av fem mener problemet er stort.
- Nesten halvparten av de spurte sier at korrupsjonsnivået i Norge generelt sett er uendret det siste året, mens en av fem sier at det har økt.
- En forholdsvis stor andel av de spurte gir uttrykk for en mistro til næringslivets forretningspraksis. Sju av ti mener at skatteunndragelse og/eller bruk av forbindelser i offentlige anbudprosesser forekommer i næringslivet.
- Det er svært få som oppgir at de har utnyttet personlige forbindelser i kontakten med offentlige tjenester det siste året. Ni av ti sier at de aldri har gjort det.
- Svært få har opplevd press om å yte seksuelle tjenester til offentlige tjenestepersoner.
- Nulltoleransen for korrupsjon står sterkt i den norske befolkningen og mange gir uttrykk for at den enkelte kan utgjøre en forskjell i kampen mot korrupsjon. Samtidig frykter så mange som fire av ti gjengjeldelser ved å varsle om korrupsjon.
- Befolkningen i Norge oppfatter at myndighetene har vært åpne i pandemibekjempelsen.
- Befolkningen i EU-landene oppfatter at korrupsjonsnivået er høyere enn befolkningen i Norge gjør. Tilliten til myndigheten er generelt lavere i EU-landene enn i Norge.

TI Norges vurderinger

Det høye tillitsnivået i Norge er et gode gode som må forsvares gjennom kontinuerlig innsats. Samtidig må ikke det høye tillitsnivået bli en sovepute i antikorrupsjonsarbeidet. Blind tillit og overdreven tro på at korrupsjon skjer alle andre steder enn i Norge, utgjør i seg selv en korrupsjonsrisiko. Kritisk årvåkenhet trengs blant alle aktører i det norske samfunnet for å hindre at korrupsjon finner fotfeste.

TI Norge mener det er grunn til å være på vakt når:

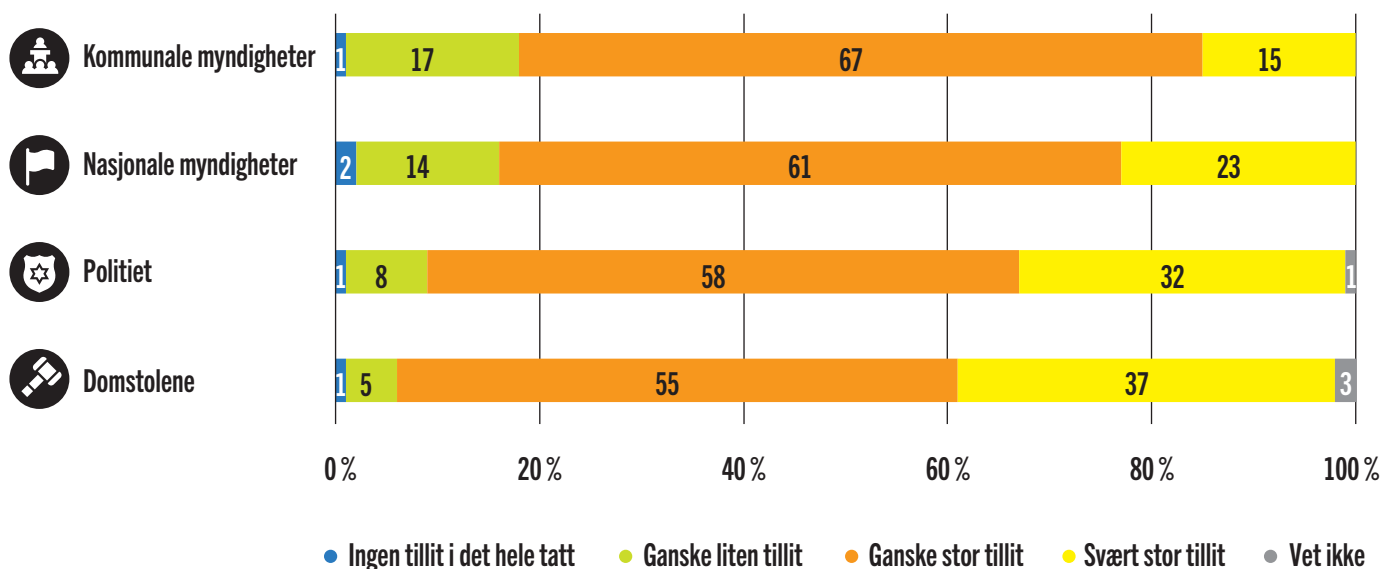
- Hver femte innbygger betrakter korrupsjon hos myndighetene som et stort problem i Norge.
- Tre av ti innbyggere tror bedrifter ofte betaler eller bruker forbindelser for å vinne offentlige kontrakter.
- Hver fjerde innbygger mener at norske myndigheter ikke tar hensyn til folks synspunkter når de fatter beslutninger.
- Halvparten av de spurte er enig i at den norske regjeringen i stor grad er styrt av et fåtall aktører som handler i egeninteresse.
- Hver tiende innbygger mener at de fleste bedriftsledere og kommunale myndigheter er involvert i korrupsjon.
- Hver åttende person som har vært i kontakt med NAV eller sykehusene, sier at de har benyttet personlige forbindelser for å oppnå tjenestene.
- Nesten halvparten av de spurte i Norge frykter gjengjeldelser ved å rapportere om tilfeller av korrupsjon.

Høyest tillit til domstolene – lavest tillit til kommunene

Det store flertallet av befolkningen oppgir gjennomgående at de har ganske stor eller svært stor tillit til de fire aktørene de er bedt om å vurdere. Rangert etter andelen av befolkningen som har liten eller ingen tillit, kommer

kommunesektoren dårligst ut, mens domstolene nyter høyest tillit. Gjennomgående oppgir 80-90% av de spurte at de har stor tillit til at disse fire aktørene gjør en god jobb.

Hvor stor tillit og tiltro har du til at følgende institusjoner gjør en god jobb i Norge?

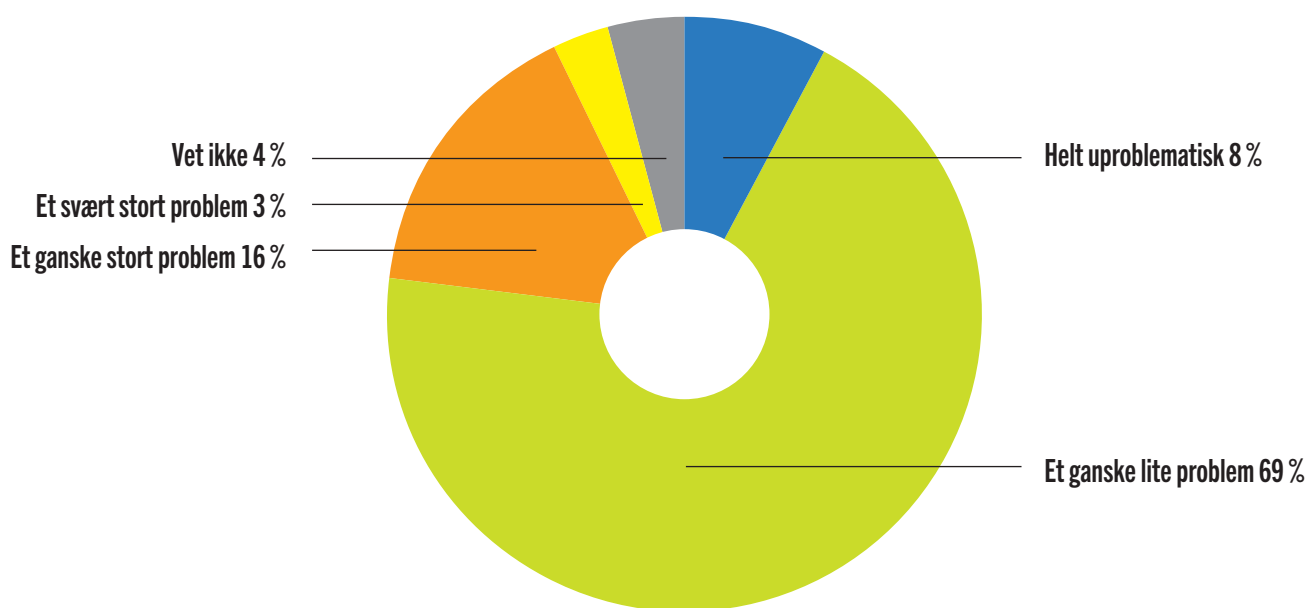

Korrupsjon oppleves av de fleste som lite utbredt – men én av fem mener problemet er stort

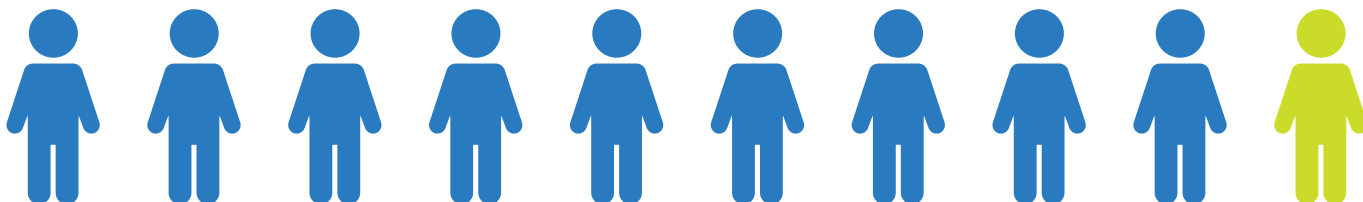
Undersøkelsen bekrefter tidligere kartlegginger som viser at et flertall i den norske befolkningen anser korrupsjon som lite utbredt hos myndighetene. Vel to tredeler (69%) av de spurte oppfatter at utbredelse av korrupsjon er et ganske lite problem blant norske myndigheter. Én av ti

(8%) sier det er «helt uproblematisk». På den annen side svarer en av fem (19%) at korrupsjon er et stort problem, hvorav de fleste (16%) sier «ganske stort». Dette er omtrent samme andel som i et lignende spørsmål i [Innbyggerundersøkelsen](#) (Difi 2019).

I hvilken grad vil du si at korrupsjon er et problem hos norske myndigheter?

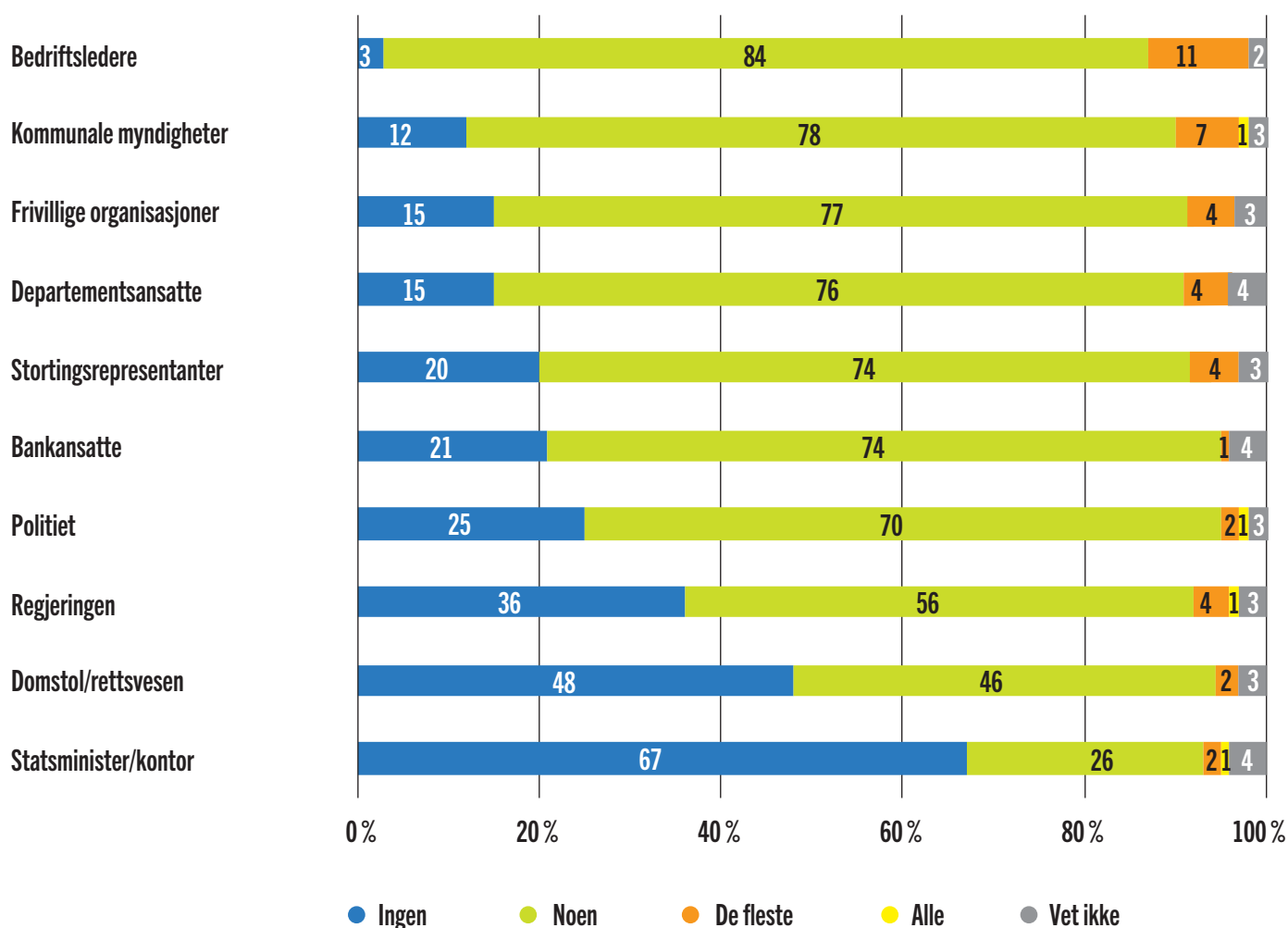
De fleste innbyggere i Norge (ni av ti) har inntrykk av at korrupsjon er lite utbredt blant myndigheter.

Det er forskjeller i hvordan befolkningen vurderer ulike instanser. Bedriftsledere og statsminister befinner seg i hver sin ende av rangeringen. Forskjellene framkommer ved at det er nokså stor variasjon i hvor mange som har inntrykk av at hhv «noen» og «ingen» er involvert

i korrupsjon. To tredeler i befolkningen (67%) har inntrykk av at korrupsjon er helt fraværende ved Statsministerens kontor, mens halvparten av de spurte (48%) mener det samme gjelder situasjonen ved domstolene og tre prosent blant bedriftsledere.

Hvor mange av de følgende personer i Norge tror du er involvert i korrupsjon?

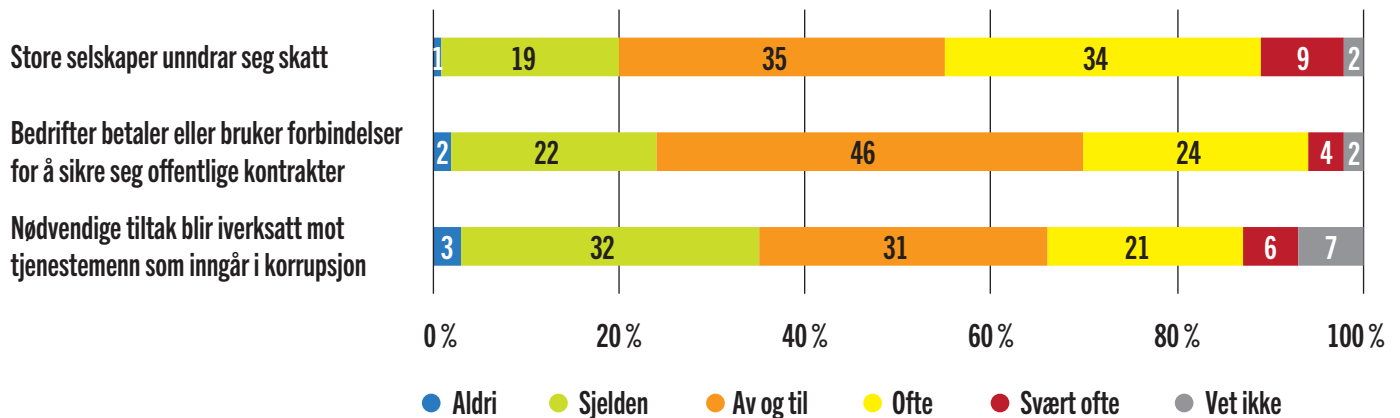
Mistro til næringslivets forretningspraksis

En forholdsvis stor andel av de spurte gir uttrykk for en mistro til næringslivets forretningspraksis. Tre av ti spurte (28%) oppgir at de tror bedrifter ofte eller svært ofte betaler eller bruker forbindelser for å sikre seg offentlige kontrakter. I tillegg sier nesten halvparten av de spurte

(46%) at de tror dette skjer av og til. En firedel sier at de tror dette skjer sjelden eller aldri.

Videre tror nærmere halvparten av de spurte at (43%) at store selskaper ofte eller svært ofte unndrar seg skatt.

Hvor ofte tror du de følgende situasjoner skjer i Norge?

Vel en firedel av de spurte (27%) tror at det ofte eller svært ofte blir iverksatt nødvendige tiltak mot offentlige tjenestemenn som er involvert i korrupsjon.

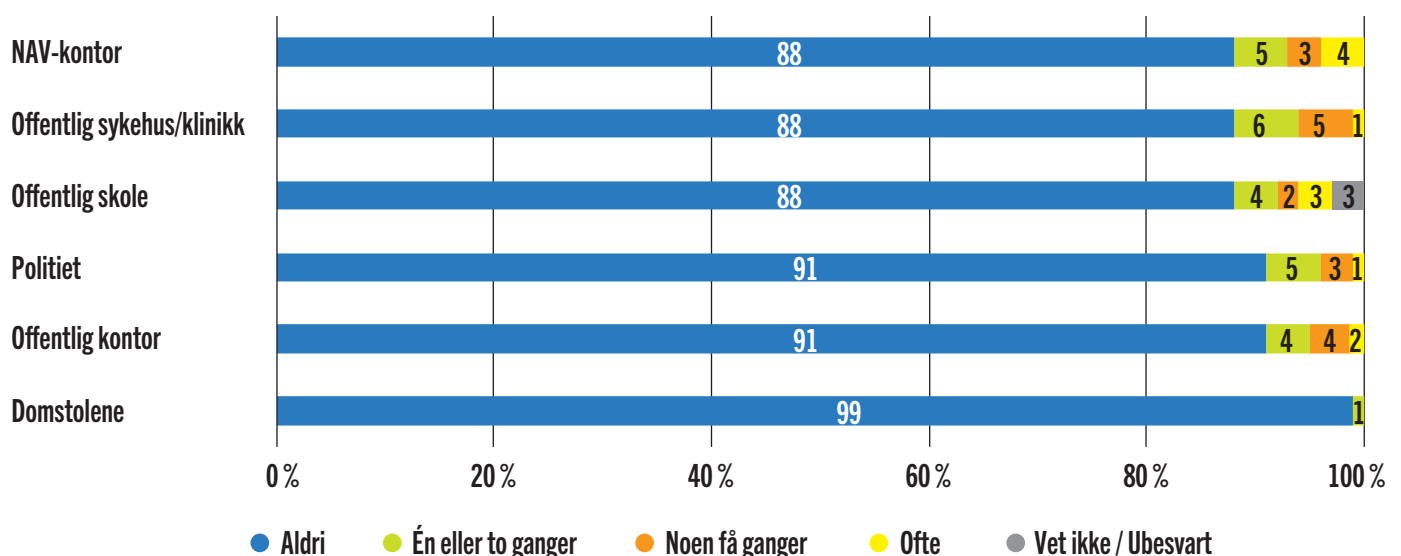
Rundt en tredel av de spurte (35%) tror at slike tiltak sjelden eller aldri blir iverksatt.

Ingen bestikkelser – men noen utnytter personlige forbindelser

Respondenter som hadde vært i kontakt med ulike offentlige myndigheter eller tjenesteytere i løpet av det siste året, ble spurt om de hadde måttet betale en bestikkelse, gi en gave eller gjøre en tjeneste for å oppnå de offentlige tjenestene. Så godt som ingen hadde noen gang måttet gi slike gjenytelser overfor offentlige myndighetspersoner eller tjenesteytere.

Derimot var det en liten andel som oppga at de hadde utnyttet personlige forbindelser for å oppnå offentlige tjenester de trengte. Høyest er andelen for sykehusene (12%), noe som betyr at 380 000 av dem som var i kontakt med sykehusene i fjor, hadde benyttet personlige forbindelser. Hovedbildet er likevel at ni av ti aldri har utnyttet slike bekjentskaper.

Hvor ofte har du brukt personlige forbindelser for å få den tjenesten du hadde behov for?

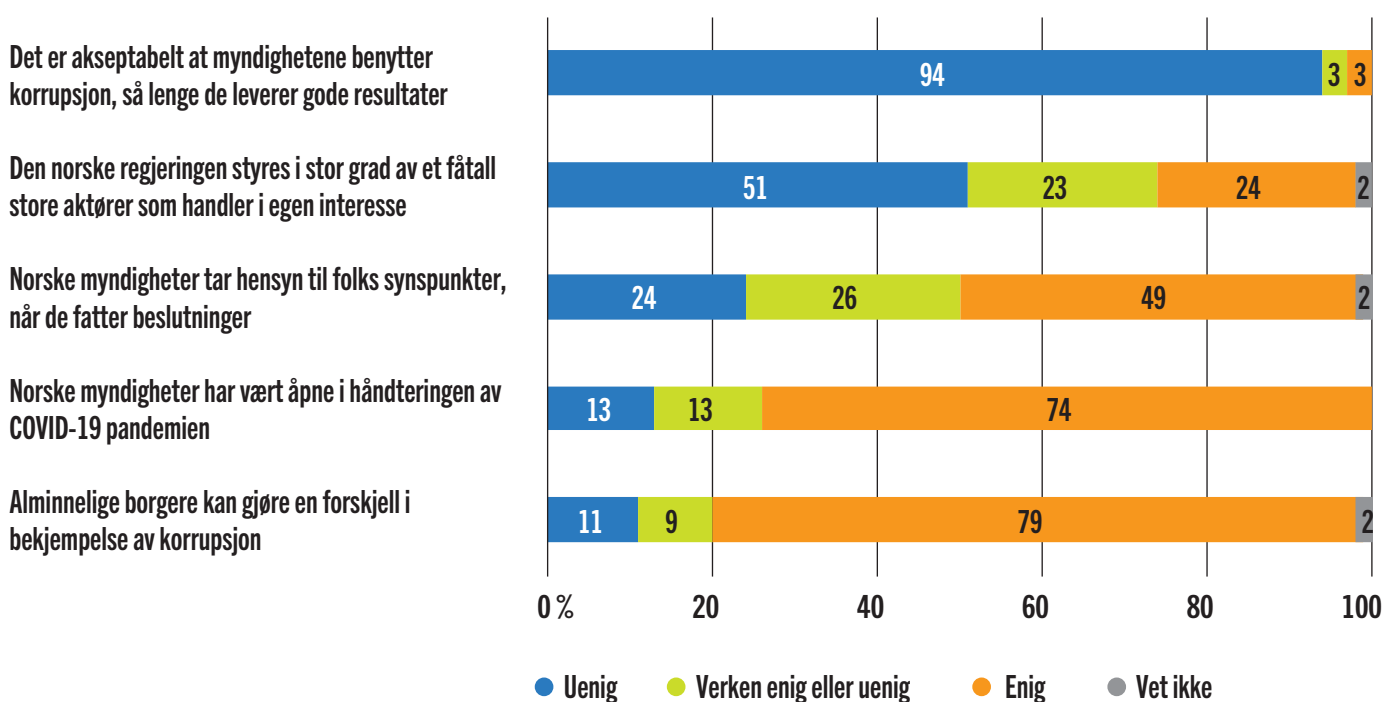
Korrupsjon er uakseptabelt og kan bekjempes

Nulltoleransen for korrupsjon står sterkt i den norske befolkningen, og mange gir uttrykk for at den enkelte kan utgjøre en forskjell i kampen mot korrupsjon. I figuren nedenfor vises befolkningens svar på flere utsagn. Nesten alle (94%) tar avstand fra korrupsjon ved å erklære seg uenig i utsagnet om at korrupsjon er akseptabelt så lenge myndighetene leverer gode resultater. Et stort flertall av de spurte (79%) mener også at alminnelige borgere kan utgjøre en forskjell i kampen

mot korrupsjon. Befolkningen gir også uttrykk for (74 %) at norske myndigheter har vist åpenhet i håndteringen av Covid-19 pandemien.

På den annen side mener en firedel av de spurte (24%) at norske myndigheter styres av et fåtall aktører som handler i egeninteresse. En firedel er også uenige i at norske myndigheter tar hensyn til befolkningens syn når de fattet beslutninger.

Er du enig eller uenig i følgende utsagn?

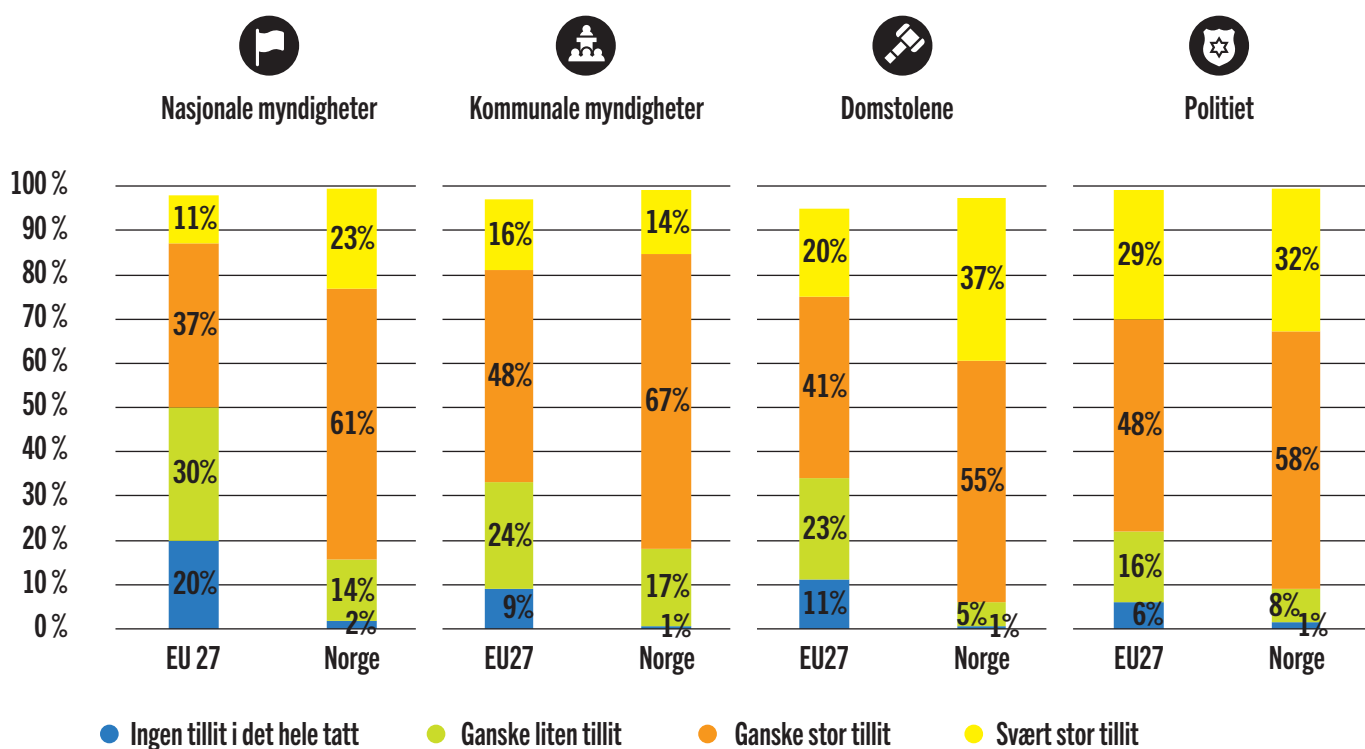

Høyere tillitsnivå i Norge enn i EU

Det norske samfunnet kjennetegnes av høyt generelt tillitsnivå, noe som er bekreftet i en rekke undersøkelser over tid. Dette er tidligere dokumentert i form av høy generell tillit mellom innbyggere og i befolkningens tillit til politikere og offentlige myndigheter.

I GCB 2021 bekreftes dette mønsteret. Andelen av befolkningen som har stor tillit til myndighetene er betydelig høyere i Norge enn i de 27 EU-landene sett under ett. Andelen som oppgir stor tillit ligger i intervallet 48-77 prosent for gjennomsnittet av EU-landene, mens den tilsvarende andelen i Norge ligger i intervallet 61-91 prosent.

Hvor stor tillit og tiltro har du til at de følgende institusjonene gjør en god jobb?

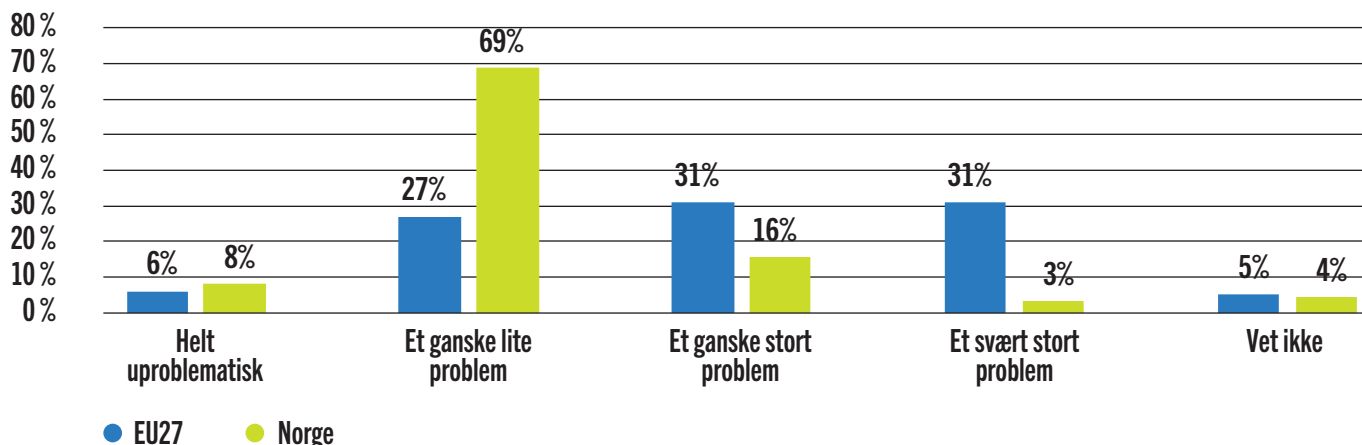

Korrupsjon oppfattes å være mer utbredt i EU enn i Norge

Gjennomsnittlig gir nesten to tredeler av innbyggerne (62%) i EU uttrykk for at utbredelse av korrupsjon blant myndighetene er et stort problem, mens hver femte

innbygger i Norge (19%) anser korrupsjon som et stort problem.

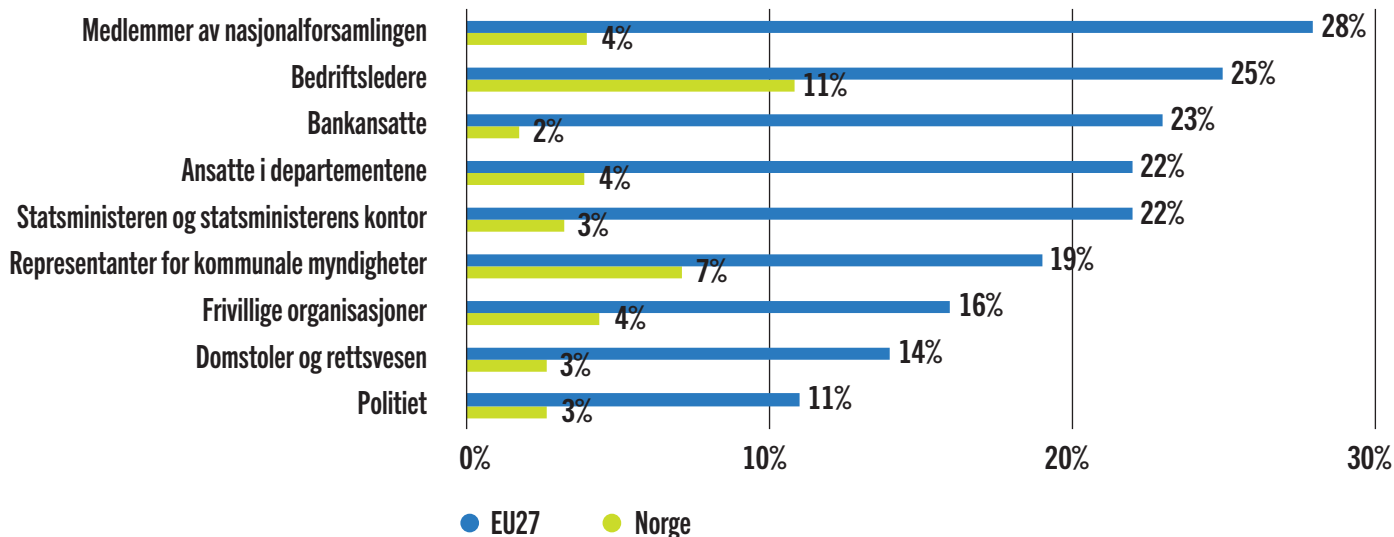
I hvilken grad vil du si at korrupsjon er et problem hos myndighetene?

Kroatia har høyest andel, med 92 prosent. Den laveste andelen finnes i Danmark, med 12 prosent.

Hvor mange av de følgende personer tror du er involvert i korrupsjon?

Andel som sier «de fleste/alle»

Innenfor alle instanser oppfattes korrupsjon å være mer utbredt i EU-landene enn i Norge. I EU-landene er folkevalgte i nasjonalforsamlingene den gruppen flest anser

å være involvert i korrupsjon, mens det i Norge er bedriftsledere som inntar tetposisjonen.

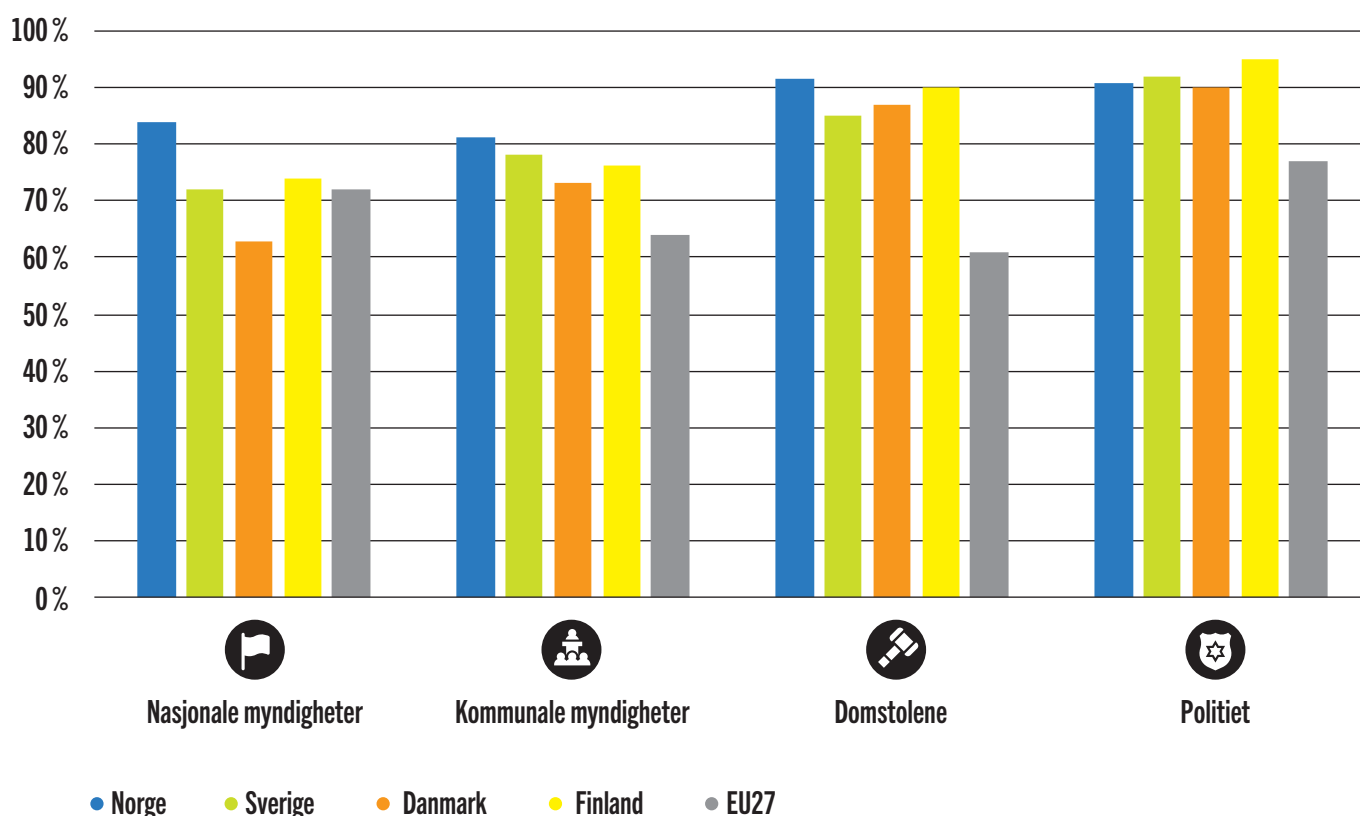
Stort sett høyere tillit i Norden enn i EU

Gjennomgående gir befolkningen i de fire nordiske landene uttrykk for høyere tillit til offentlige myndigheter enn gjennomsnittet for de 27 EU-landene, unntatt i danskernes vurderinger av nasjonale myndigheter. Her ligger andelen som har stor tillit, lavere enn for gjennomsnittet i EU.

Befolkningene i Norge har høyere tillit til offentlige myndigheter enn befolkningen ellers i Norden, bortsett fra i vurderingen av politiet, der befolkningen i Finland og Sverige uttrykker ørlite høyere tillit enn folk i Norge.

Hvor stor tillit og tiltro har du til at de følgende institusjonene gjør en god jobb?

Andel ganske stor eller svært stor tillit

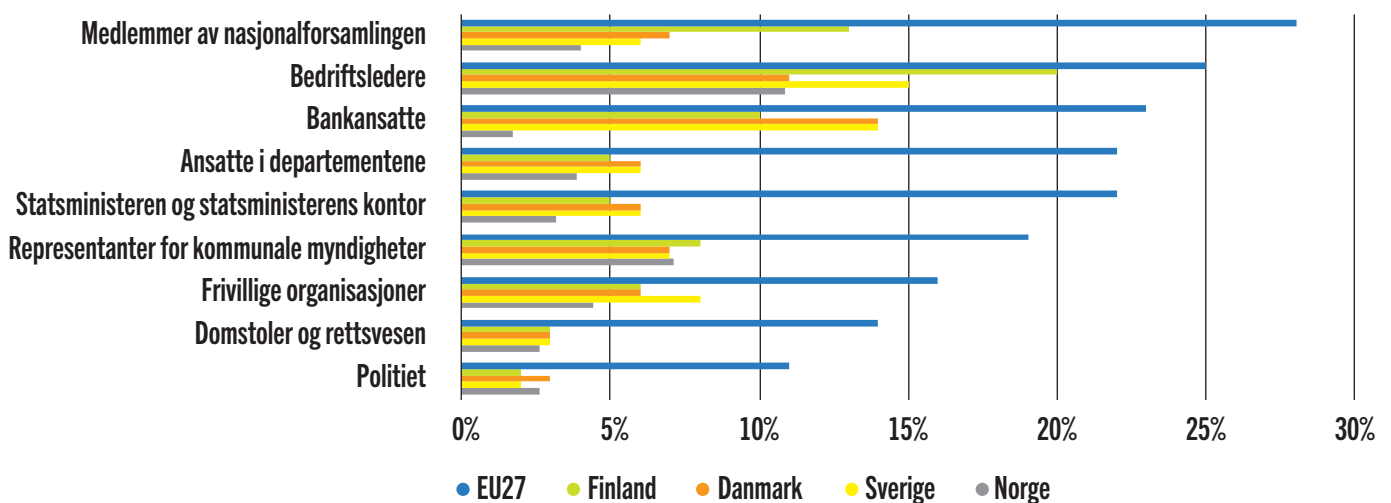
Korrupsjon oppfattes å være mindre utbredt i nordiske land enn i EU – og minst i Norge

I vurderingen av ulike instanser i samfunnet, gir befolkningen i de nordiske landene gjennomgående uttrykk for at langt færre er involvert i korrupsjon, enn det befolkningen i EU gjør. Det er likevel store forskjeller mellom de nordiske landene. På de fleste

områdene kommer Norge bedre ut enn de øvrige nordiske landene. Unntakene er politiet, der folk i Finland og Sverige vurderer politiet bedre enn folk i Norge gjør. Tilsvarende gjelder kommunene, der Danmark og Sverige scorer litt bedre enn i Norge.

Hvor mange av de følgende personer tror du er involvert i korrupsjon?

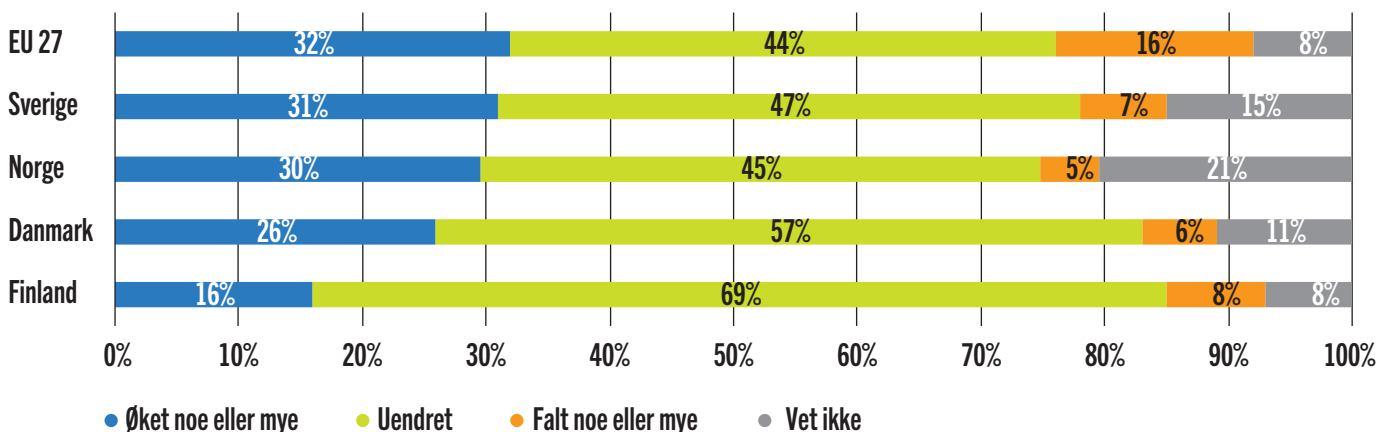
Andel som sier “de fleste/alle”

I gjennomsnittet av EU-landene er det flest som mener at medlemmene i nasjonalforsamlingene er involvert i korrupsjon, fulgt av bedriftsledere og bankansatte. I de nordiske landene oppfattes korrupsjon å være mer utbredt blant bedriftsledere.

Flertallet av befolkningen i EU-landene og Norge har inntrykk av at korrupsjonsnivået i landene er uendret eller har falt i løpet av det siste året. Om lag en tredel av innbyggerne i EU (32%) tror at korrupsjonsnivået har økt, mens andelen er lavere i de nordiske landene og aller lavest i Finland.

Hvordan vil du si at korrupsjonsnivået er endret det siste året?

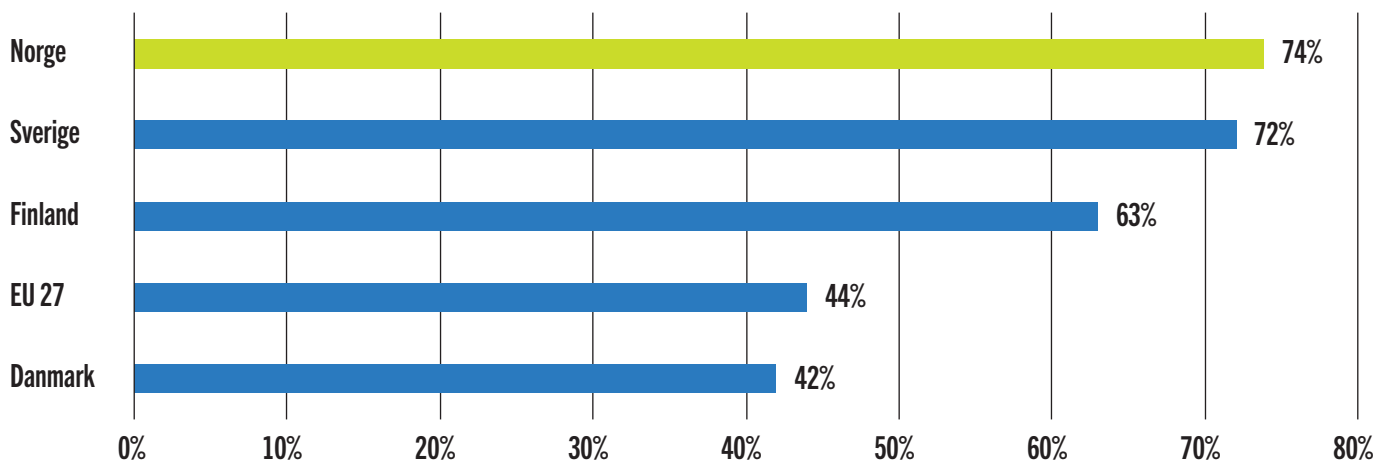
Åpenhet om pandemien

Økende risiko for korrupsjon under pandemien er belyst av Transparency International i forbindelse med GCB og da [Corruption Perception Index](#) (CPI) ble lansert i januar 2021.

I den norske befolkningen oppgir tre firedeler at de synes myndighetene har vært åpne i håndteringen av pandemien. Nivået er omtrent det samme som i Sverige, men vesentlig høyere enn gjennomsnittet i EU-landene og i Danmark.

Myndighetene har vært åpne i håndteringen av COVID-19 pandemien.

Andel enige

Seksuell utpressing fra myndighetspersoner forekommer sjelden

Halvparten av befolkningen i EU-landene (47%) oppgir at de tror at offentlige tjenstepersoner ofte eller veldig ofte ber om tjenester av seksuell karakter som motytelse for å levere en offentlig tjeneste til brukerne. I Norge er det fem prosent av de spurte som tror at slik seksuell utnyttelse skjer ofte eller veldig ofte.

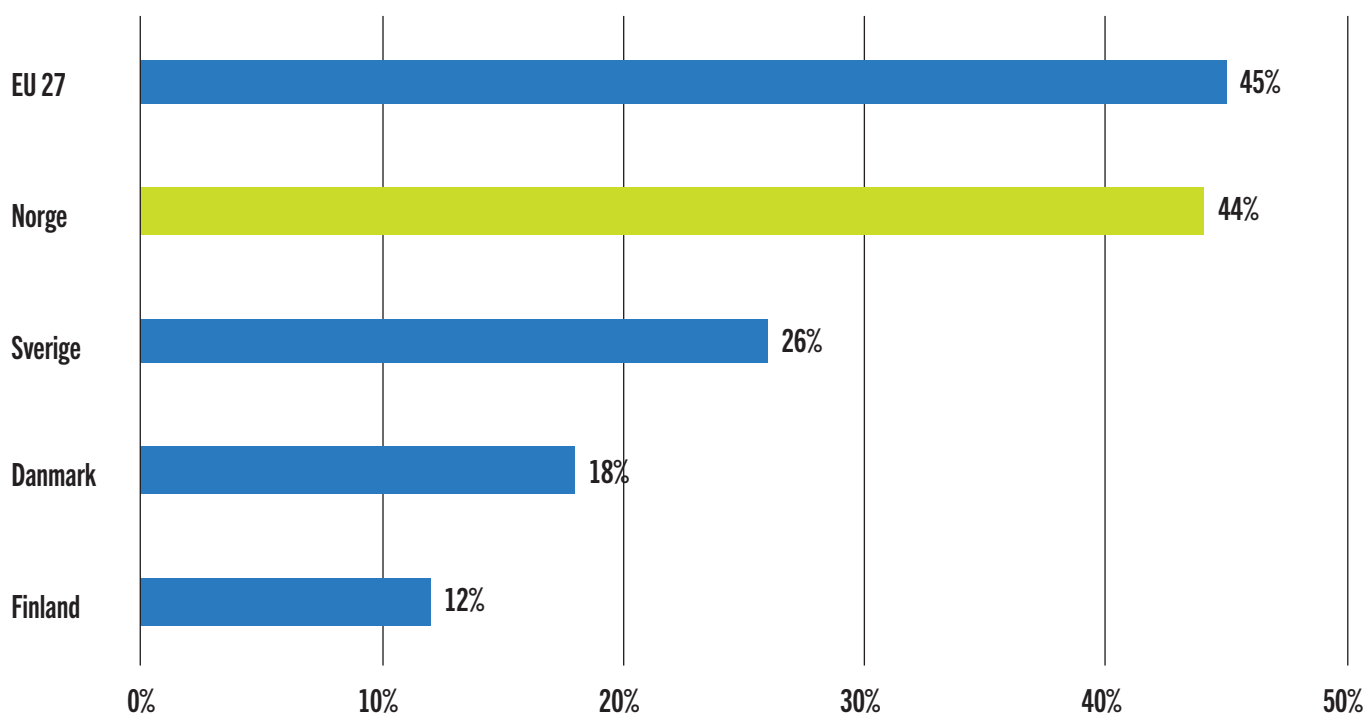
På direkte spørsmål om dette er noe respondentene selv har opplevd i løpet av de siste fem årene, svarer 90% i EU-landene at de aldri har opplevd seksuell utpressing. Andelen som aldri har opplevd noe sånt er enda høyere i Norge, Sverige, Finland og Danmark.

Frykt for gjengjeldelse ved å rapportere

Befolkningen i Norge svarer i like stor grad som gjennomsnittet i EU at det er utrygt å varsle om tilfeller av korrupsjon.

Utrygt å varsle om korrupsjon.

Andel som frykter gjengjeldelse ved å rapportere

Nesten halvparten av de spurte i Norge sier at det råder frykt for gjengjeldelse ved å rapportere, mens en atskillig lavere andel opplever frykt i Sverige, Danmark og Finland.

Resultatene fra denne undersøkelsen bør anspore til et aktivt antikorrupsjonsarbeid i alle ledd av det norske samfunnet:

- 1** Sørge for full åpenhet i alle beslutningsprosesser slik at befolkningens tillit og deltakelsesmulighet styrkes og det blir mulig å stille myndighetene til ansvar.
- 2** Beskytte alle som avslører korrupsjon og styrke varslervernet.
- 3** Forhindre utilbørlig påvirkning på beslutningsprosesser ved å skape full åpenhet om lobbyvirksomhet.
- 4** Flere kommuner og fylkeskommuner må utvikle antikorrupsjonsprogrammer og formidle til innbyggere og leverandører hvordan antikorrupsjon praktiseres.
- 5** Forsterke antikorrupsjonsarbeidet i private bedrifter ved å lage antikorrupsjonsprogrammer som sikrer høy integritet i alle prosesser.
- 6** Redusere muligheten for korrupsjon i offentlige anskaffelser ved å innføre åpne registre over konkurranser og tildelinger.
- 7** Håndheve brudd på korrupsjonslovgivning.
- 8** Ansatte på alle nivåer i offentlig og privat virksomhet bør få obligatorisk opplæring i forebygging og respons på korrupsjon.

Transparency International (TI) er den globale sivilsamfunnsorganisasjonen som står i spissen for arbeidet mot korrupsjon. Gjennom rundt 100 avdelinger over hele verden og et internasjonalt sekretariat i Berlin sprer TI kunnskap om skadevirkningene av korrupsjon og samarbeider med myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn om å utvikle og iverksette effektive tiltak for å bekjempe korrupsjon.

Transparency Internationals norske avdeling (TI Norge) ble grunnlagt i 1999 og holder til i Oslo.

Bli medlem – www.transparency.no

Transparency International Norge

Adresse: Kristian Augusts gate 14, 0164 Oslo

www.transparency.no

Opphavsrett: Transparency International Norge

ISBN: 978-82-93348-19-1

Utgitt: September 2021